

Dialogiske spørgsmål i en polariseret tid

Af Jacob Mosgaard

Fra *Systemisk Narrativt Forum*, vol. 30, nr. 1, 2017

“And don’t criticize what you can’t understand”

Med disse ord (blandt mange andre) fra sangen med den meget rammende titel ”The times they are a-changin’” var Bob Dylan i 1964 med til at bane vejen for et ungdomsoprør, han ikke selv ønskede at være en del af. Verden forandrede sig, og stemmer, som aldrig var blevet hørt, trængte frem fra tavsheden, blev en del af den nye herskende diskurs og truede traditionelle og etablerede ideer, normer og praksisser.

I dag føler jeg mig på mange måder som en del af den selvsamme konservative elite, som chokeret står og ser verden forandre sig for sine øjne. Valget af Donald Trump som USA's næste præsident efterlader mig i chok og overraskelse over en sejr til en så radikalt postfaktuel kandidat med så åbenlyst farlige træk, at den første respons er vrede og afstandtagen. Og denne afstandtagen bliver hos mig i forhold til Trump, men jeg forsøger at ryste mig ud af afskyen over hans vælgere. For her står jeg som socialkonstruktionistisk, systemisk engageret menneske og oplever mig ramt af mine egne firkantede og ikke-dialogiske tanker om en massiv gruppe af mennesker, som har stemt på ham. Og som jeg dybest set ikke forstår.

Polarisering, vrede og dialog

Diskussionen går verden over, og ofte ser det ud til, at den indebærer nedladende eller bedrevidende fortolkninger af vælgernes fejltagelse. Hvordan kan så mange mennesker tage så grundigt fejl? Og hvordan kan vi overbevise dem om deres fejl? Indlysende nok fører denne diskussion typisk til mere polarisering. Ingen oplever sig forstået endsige respekteret af at blive kaldt dumme. Og polariseringen er nærmest til at tage og føle på, fornærmelser flyver begge veje, vrede og nedgøren fører til mere vrede og nedgøren. ”De andres” kandidater kaldes alt fra ”The orange monster” til ”Killary”. Raseriet er nærmest lammende i al sin larm.

Det, jeg forsøger at tage hul på her, og invitere til, er en stillingtagen til dette dilemma: Hvor kan vores stemmer hjælpe til med at bygge broer frem for at deltage i den igangværende nedbrydning?

En større samtale er i gang i det socialkonstruktionistiske Taos Institute i disse dage, startet af Kenneth Gergen, som forsøger at komme med et bud på de mange Trump-vælgeres perspektiv. Ifølge ham vil ethvert forsøg på at dekonstruere den vision, som vælgerne kobler sig på, ramme ved siden af, for valget har ikke været et tilvalg, men et fravalg. Nok så mange tilbagevisninger af anklagerne mod Clinton rammer også forbi skiven, for vreden går ikke så meget på hende som person, som den går på hende som symbol. Et symbol på "The Establishment", på et system, som ikke har set, hørt eller anerkendt en stor del af den amerikanske befolkning. Som han skriver:

"The voters do not so much share an alternative vision, as they have taken the rare opportunity to exact revenge."

Han fortsætter: Systemet er ikke en monolit. Det består af en række af forskellige – og gensidigt afhængige – institutioner. Disse inkluderer virksomheder, finansielle institutioner og regering, såvel som uddannelses- og sundheds-institutioner. For Gergen er der et fælles kendetegn ved disse institutioner: De er organiseret med henblik på at vedligeholde og udvide sig selv. I de fleste tilfælde styres de af en mekanistisk metafor. Hver forsøger på sin egen måde at maksimere effektivitet, minimere omkostninger og øge produktivitet. Fra denne position kan alle, der står uden for institutionerne, ignoreres eller bruges som det råmateriale, der skal sikre institutionernes overlevelse. Mennesker udenfor bliver objektgjort som forbrugere, kunder, vælgere, studerende eller patienter – objekter, som skal forsøges overtalt, manipuleret, behandlet, instrueret osv. Ud over dette regnes de ikke for noget – ofre for eksklusionens maskineri. Præsidentvalget var sandelig en mulighed for pay-back – for hævn over disse institutioner.

Ja, radikale tider kalder på radikale forklaringer, som Gergens her. Og det giver for mig at se god mening set i sammenhæng med andre dramatiske hændelser også på denne side af Atlanten – fra terrorangreb begået af hadefulde religiøse ekstremister over Brexit til valgsejre for det ekstreme højre i flere europæiske lande.

Tre dialogiske spørgsmål

Det brændende spørgsmål, der følger af disse refleksioner, bliver hvordan vi slipper ud af kløerne på den mest naturlige menneskelige respons på vrede og hævnfølelse, nemlig vores egen vrede og frustration? Hvordan kan vi slippe væk fra den intuitive trang til at overbevise eller måske forsøge at trænge disse stemmer tilbage til den ekskluderede position, de kom fra? Hvordan undgår vi selv at give efter for ønsket om, som det hedder i en narrativ sprogbrug, at *kolonisere de andre med vores sandheder*? Med andre ord:

Hvordan kan vi tage vreden alvorligt og hjælpe til at transformere den til reel dialog og omsætte den til en samtale om ønsker, drømme og håb?

Tre rækker af dialogiske spørgsmål træder langsomt frem til mig igennem min egen choktilstand:

- 1) Hvordan inviterer vi **de marginaliserede stemmer** ind i samtalen? Og tager dem seriøst? Og det håber jeg virkelig er muligt. Hvordan kan vi tage bekymringer og frygt alvorligt – uden at det i samme bevægelse bliver til en form for accept af xenofobi eller andre skræmmende sager?
- 2) Hvordan kan vi tage del i bestræbelsen på at transformere det store IMOD til noget, der er værd at kæmpe FOR? Noget, det er muligt at drømme om? Hvordan skabe **dialog**, hvor **monologen** er det fremherskende?
- 3) Og hvordan undgår **vi selv** – på begge sider af den polariserede debat – at falde i monologens fælder? I stemplingens, etiketteringens, stigmatiseringens fælder?

Det her går ikke væk af sig selv. Så for at sammenfatte det, jeg ser som vores udfordring som systemiske og narrative mennesker: Hvordan kan vi hjælpe os selv til virkelig at **lytte**? Så vi ikke ender med blot at kritisere noget, vi egentlig ikke ønsker at forstå.